

РЕАЛІЗАЦІЯ НАСКРІЗНИХ ЗМІСТОВИХ ЛІНІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

Кабанчук Дар'я Ігорівна

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Музика Лідія Володимирівна

доцент кафедри ботаніки, кандидат біологічних наук,
біоресурсів та збереження біорізноманіття.
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Одним із пріоритетів сучасної системи освіти, відповідно до концепції «Нової Української школи», є формування у учнів свідомого ставлення до власного життя та здоров'я. Це включає формування основ здорового способу життя та отримання життєвих навичок безпечної та здорової поведінки. Окрім того, важливим чинником розвитку особистості, яка розуміє закономірності світобудови, бережливо ставиться до природи, доцільно використовує досягнення науки і техніки, дотримується здорового способу життя, є формування у неї практичних навичок використання набутих знань в реальних життєвих ситуаціях, а також розвиток здатності бути повноцінним членом суспільства, здатного визначати й обґрунтовувати власну життєву позицію [9, 4, 11]. Здоров'я підростаючої людини – це проблема не тільки соціальна, а й моральна. Дитина має вміти не тільки бути здоровою, але і виховувати в майбутньому здорових дітей [6].

Змістовне наповнення здоров'язбережувальної компетентності та її значення у структурі життєвої компетентності обумовлено історично. Історично змінювалося відношення до здоров'я, з'явився цілий ряд «хвороб цивілізації», тому і наразі актуальними є питання формування в учнів мотивації дбайливого ставлення до власного життя і здоров'я, а також розвиток бережливого ставлення до навколишнього середовища [3]. Формування здоров'язбережувальної компетентності особистості важливо починати ще зі школи, адже це єдина структура, через яку «проходить» усе населення країни, і на даному етапі соціалізації особистості формується як індивідуальне здоров'я, так і здоров'я всього суспільства. Саме тому, цілеспрямоване систематичне навчання та виховання дозволяють ефективно здійснювати цей процес. Відтак роль школи у збереженні і зміцненні здоров'я є визначальною.

Важливою складовою сучасної української шкільної програми є предмет «Основи здоров'я», спрямований на розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів, формування у них відповідального ставлення до навколишнього середовища як потенційного джерела здоров'я, благополуччя та безпеки. Цей предмет сприяє розвитку екологічного мислення та поведінки, навчає встановлювати зв'язок між станом природного середовища і здоров'ям

людини та суспільства в цілому. Крім того, він надає учням можливість сформуванню життєво важливих навичок, які сприяють збереженню здоров'я, гармонійному розвитку та успішному подоланню викликів сучасного світу [1]. Мета курсу передбачає не лише засвоєння учнями знань про здоров'я та безпеку, а й формування ціннісного ставлення до життя і здоров'я та набуття практичних навичок здорового способу життя і безпечної поведінки.

Компетентнісний підхід у навчанні передбачає інтеграцію ресурсів змісту основ здоров'я та інших предметів на основі провідних ідей і технологій. У зв'язку з цим, предмет «Основи здоров'я» є інтегрованим та поєднує за змістом питання здоров'я та безпеки життєдіяльності. Перед педагогом сьогодні стоїть завдання не лише розвитку здоров'язбережувальної компетентності, але й формування всіх ключових компетентностей, які має забезпечити освіта [8].

Компетентнісний потенціал навчального предмета «Основи здоров'я» відповідно до оновленої навчальної програми, затвердженої Міністерством освіти і науки України, інтегрується в чотирьох змістових лініях: «Здоров'я і безпека», «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Підприємливість і фінансова грамотність» [5]. Основною функцією наскрізних змістових ліній є формування здатності учнів застосовувати знання й уміння з різних предметів при вирішенні реальних життєвих проблем та ситуацій.

Провідною змістовою лінією при викладанні основ здоров'я, яка розкривається на всіх уроках є змістова лінія «Здоров'я і безпека», основними завданнями якої, відповідно до програми, є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище [8].

Розглянемо шляхи реалізації на уроках з основ здоров'я у 6 класі наскрізної змістової лінії «Екологічна безпека і сталий розвиток», яка пов'язана із формуванням в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань щодо збереження довкілля й розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь [7].

Навчальна програма «Основи здоров'я» для 6 класу складається із 4 розділів, у зміст кожного з яких закладено наскрізну змістову лінію «Екологічна безпека та сталий розвиток». Для прикладу, у розділі 1 «Безпека і здоров'я людини» звертають увагу на особливості впливу екологічних чинників природного та техногенного походження на здоров'я людини, обґрунтовують вплив небезпеки, екстремальних і надзвичайних ситуацій та невиправданих ризиків на життя і здоров'я [8]. Ефективною формою роботи для реалізації змістової лінії є створення учнями групових проєктів, використання ситуаційних завдань, рольових ігор, а також індивідуальне чи групове створення театралізованих показів чи коротких відеороликів, які демонструють негативний вплив навколишнього середовища на здоров'я населення та пропонують можливі шляхи подолання цих проблем. Також слід проводити ігрові сценарії, за яких учасники матимуть змогу відтворювати різні ситуації з виявлення та

усунення небезпеки від вибухонебезпечних предметів. Це допоможе їм набути практичних навичок та вмінь у реальних ситуаціях.

Ефективною також є різноманітна діяльність екологічного спрямування, зокрема інформування населення шляхом створення листівок, брошур, а також участь у природоохоронних заходах школи та населеного пункту[2].

Отже, формування здоров'язберезувальної компетентності школяра в сучасній Україні є однією з вимог сьогодення, умовою збереження повноцінної й життєздатної української нації.

Література

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Вчимося жити разом. Київ : «Алатон», 2017.

2. Гузик Н. В. Десять ключових компетентностей, які обслуговують особистість ті її природничий таланти : реалізація в умовах шкільного навчання : Науково-методичний посібник. К., 2006. 148 с.

3. Здоров'язберігаючі технології в навчальному закладі / упоряд. О. Колонькова, О. Литовченко. К.: Шк. світ, 2009. 128 С. 4.

4. Іонова О. М., Лук'янова Ю. С. Здоров'язбереження особистості як психолого-педагогічна проблема. URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/PPMB/texts/2009-01/09iomppp.pdf.

5. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді, затверджена наказом МОН України від 21. 07. 04 року за № 605.

6. Матвеев В. Ф., Гройсман А. Л. Профілактика шкідливих звичок школярів: Кн. для вчителя. М., 1987. 327 с.

7. Матяш Н. Ю. Реалізація наскрізної змістової лінії «Екологічна безпека і сталий розвиток» у навчанні біології. *Біологія і хімія в рідній школі*. 2018. 6 (129).С. 8–13.

8. Навчальна програма «Основи здоров'я 6–9 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navch.progr.2022.osnovy.zdorovia-6-9.pdf>.

9. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / МОН України. Київ, 2016. 40 с.

10. Погорєлова Л. В. Особливості викладання основ здоров'я в умовах модернізації сучасної освіти. Миколаїв : ОППО, 2016. 60 с.

11. Циганов Г. В. Реалізація здоров'язберігаючих освітніх технологій в навчально-виховному процесі. URL: <http://zpschool.ucoz.ru/publ/1-1-0-1>.